

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Lärosäte: Högskolan i Borås

Yrkesexamen: Grundläraresexamen med inriktning mot arbete i årskurs 4-6

Grundläraresprogrammet med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4 till 6 har getts på Högskolan i Borås, HB, sedan 2011. Till programmet antas ca 40 studenter varje hösttermin. Utbildningen tillhör Sektionen för lärarutbildning som är en del av Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT.

En student som väljer att läsa till grundlärare med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4 till 6 vid lärarutbildningen på HB har fyra innehållsrika år framför sig (tabell 1). Campus ligger centralt i Borås och har vuxit mycket de senaste åren. Här erbjuds ändamålsenliga lokaler och ett högkvalitativt bibliotek.

Den inledande terminen som består av utbildningsvetenskaplig kärna, UVK I (CUVK10), samläses med övriga fyra lärarprogram och ger en bakgrund till och aktuell bild av lärarrollen och de faktorer som påverkar barns och ungdomars uppväxt och lärande samt deras väg genom förskolan och det obligatoriska skolväsendet. Redan under första terminen lyfts utbildningens lokala mål om inkludering och estetiska lärprocesser fram som viktiga aspekter på barns lärande. Verksamhetsförlagd utbildning, VFU, ingår som en del i kursen så att högskoleförlagda och verksamhetsförlagda studier kan samverka och stärka varandra. Genom hela utbildningen finns återkommande moment, vilka genomsyrar utbildningen och påbörjas redan i termin 1, såsom utveckling av ett vetenskapligt förhållningssätt, ett arbete med att utveckla en professionell yrkesidentitet och förmågan till akademiskt skrivande.

I termin 2 är det dags att dela programmen och en 4-6-student läser då matematik (C46M20) och svenska (C46S20). Alla ämneskurser kännetecknas av att ämneskunskaper och ämnesdidaktiska kunskaper studeras i samverkan med varandra. För att stärka studenternas matematikkunskaper finns en lokalt utvecklad Matematikintroduktion. Under termin 2 träffar studenten för första gången sin i grundskolan verksam mentor, som ska följa en studentgrupp om cirka åtta personer under resten av utbildningen. Ett nyligen genomfört terminsskifte har medfört att studenten läser sitt tillval i termin 3. Trots förhållandevis små studentkullar kan fyra tillval erbjudas, då två av dessa (bild och musik) samläses med grundläraresstudenter som ska arbeta i fritidshem och NO samt SO delvis samläses med grundlärare F-3.

Programmets fjärde termin består av Utbildningsvetenskaplig kärna och här läser alla grundläraresprogram och ämnesläraresprogrammet tillsammans i en termin där innehållet från termin 1 fördjupas och breddas i kursen Hållbar utveckling och intersektionalitet, 15 hp (CUVK40). Specialpedagogik, ledarskap, konflikthantering och skolutveckling är andra viktiga områden i terminen, där två av kurserna diplomerats enligt HB:s kriterier för utbildning om hållbar utveckling. Den här terminen kan bytas mot utlandsstudier.

Progression i utbildningen kvalitetssäkras genom tillträdeskrav till termin 4, godkänt resultat i CUVK10 och på all VFU. Det innebär att en del studenter inte får fortsätta och då gör studieuppehåll eller avbryter sin utbildning. Vi har redan nu det som kallas breddad rekrytering men lyckas ännu inte, trots extrainsatser som Tala, läsa, skriva och Matematikintroduktionen, att stötta studenterna i den utsträckning som skulle behövas, något som kan vara en förklaring till vår kvarvarostatistik.

I femte terminen introduceras engelska och matematik återkommer. Svenska och engelska fortsätter i termin 6 och i engelskkursen erbjuds en möjlighet till vistelse i engelskspråkigt land och medverkan i undervisning där.

Sista året kännetecknas i stor utsträckning av förberedelse för och genomförande av två examensarbeten, men även av en längre VFU-period på avancerad nivå, där studenten förväntas både kunna undervisa självständigt och analysera sin undervisning från ett metaperspektiv genom ett ytterligare utvecklat vetenskapligt förhållningssätt. VFU-perioden omfattar 7,5 hp, i termin 7 och då har studenterna med sig kunskaper från alla sina undervisningsämnen. Examensarbetena delades föregående höst upp i en kunskapsöversikt och ett arbete som grundas i en empirisk studie, för att utveckla studentens möjlighet att skriva ett arbete av hög kvalitet på avancerad nivå. De sista 10 veckorna i utbildningen kännetecknas av en sammanfattning och framåtblick där fokus ligger på bedömning i svenska, matematik och engelska. UVK-kurserna motsvarar de i examensordningen stipulerade poängtalerna, det gör också omfattningen av VFU, ämnespoäng och specifika poäng i svenska, matematik, engelska och ett tillval.

Under hela utbildningen används en lärplattform. Alla kurser har en separat aktivitet, där innehåll, mål och examinationer synliggörs och där kriterier för de olika betygsstegen på varje examination finns, så att studenten ska kunna se vad som förväntas och för att högskolan ska kunna säkerställa att studenten under sin väg genom utbildningen tydligt informerats om vad som krävs för att nå målen i examensordningen för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i årskurs 4 till 6 och därmed är väl förberedd för sitt arbete i grundskolan.

Innehållet i denna översiktliga beskrivning kommer att utvecklas, förklaras och fördjupas i föreliggande självvärdering.

Programöversikt för Grundlärarutbildning med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4-6, 240hp			
Termin 1	Utbildningsvetenskaplig kärna I för förskollärare, grundlärare och ämneslärare, 30hp, varav 3hp VFU (CUVK10) Grundnivå		
Termin 2	Svenska med didaktisk för grundlärare i grundskolans årskurs 4-6, I, 15hp, varav 2hp VFU (C46S20) Grundnivå		
	Matematik med didaktisk inriktning för grundlärare i grundskolans årskurs 4-6, I, 15hp, varav 2,5hp VFU (C46M20) Grundnivå		
Termin 3	Tillval :Bild/Musik/Naturvetenskap och teknik/Samhällsorienterande ämnen för grundlärare med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4-6, 30 hp, 5 fältdagar ingår. Grundnivå		
Termin 4	Utbildningsvetenskaplig kärna 2.1: Hållbar utveckling och intersektionalitet, 15hp varav 3hp VFU (CUVK40) Grundnivå	Utbildningsvetenskaplig kärna 2.2: Specialpedagogiska perspektiv, 7,5hp (CUVK44) Grundnivå	Utbildningsvetenskaplig kärna 2.3: Ledarskap, utvecklingsarbete och konflikthantering, 7,5hp varav 1,5hp VFU (CUVK48) Grundnivå

Termin 5	Engelska med didaktisk inriktning för grundlärare i grundskolans årskurs 4-6, I, 15hp varav 1,5hp VFU (C46E50) Grundnivå	Matematik med didaktisk inriktning för grundlärare i grundskolans årskurs 4-6, II, 15hp, varav 1,5hp VFU (C46M50) Grundnivå
Termin 6	Svenska med didaktisk inriktning för grundlärare i grundskolans årskurs 4-6, II, 15hp varav 1,5hp VFU (C46S60) Grundnivå	Engelska med didaktisk för grundlärare i grundskolans årskurs 4-6, II, 15hp, varav 1,5 hp VFU (C46E60) Grundnivå
Termin 7	Utbildningsvetenskaplig kärna för grundlärare i grundskolans årskurs 4-6, III, Vetenskapliga perspektiv, 15hp, varav 7,5hp VFU (124671) Avancerad nivå	Examensarbete, del 1 - kunskapsöversikt, 15hp, (CF6E70) Grundnivå
Termin 8	Examensarbete, del 2, 15 hp (CF6E80) Avancerad nivå	Utvärdering och bedömning i ämnena svenska, engelska samt matematik för grundlärare med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4-6, 15 hp (C46U80) Avancerad nivå

Tabell 1. Översikt över Grundlärarprogram med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4-6

Förutsättningar

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Utbildningsmiljö

Läroutbildningen vid Högskolan i Borås har av tradition en stark professionsanknytning, men här finns också ett nära samband mellan utbildning och forskning. Vi samverkar även med akademins övriga sektioner, särskilt med biblioteks- och informationsvetenskap om t.ex. informationssökning. Det här är en samverkan som kan utvecklas, t.ex. kring områden som medie- och informationskunnighet och läsforskning. Informatikområdet finns också på akademien och möjliggör samverkan kring inslag av programmering och digital kompetens.

En stor andel av den undervisande personalen har själva en lärarexamen och många har kortare eller längre egen erfarenhet från professionen. Dessutom undervisar verksamma lärare i vissa av programets kurser för att ytterligare göra utbildningsmiljön yrkesrelevant. Inom högskolan finns tillgång till undervisningslokaler som möjliggör moment och övningar med tydlig yrkesinriktning och de digitala lärmiljöerna och resurserna har utformats/valts för att ge studenterna ett gott stöd inför den kommande yrkesutövningen.

Genom hela utbildningen ges det inom ramen för samma kurs undervisning i ämne-teori, ämnesdidaktik och metodik. I flertalet kurser ingår också VFU, vilket innebär en möjlighet att omsätta och befästa de kunskaper som den högskoleförlagda undervisningen har bidragit till. Det innebär att den högskoleförlagda utbildningen samverkar med den verksamhetsförlagda och att de berikar varandra. Studenterna får inte bara teoretiskt visa sina ämne-teoretiska och ämnesdidaktiska kunskaper, utan även praktiskt omsätta kursmoment i lärsituationer för elever direkt i verksamheten. Studenterna är organiserade

i studiegrupper och uppgifter är formulerade för att skapa möjligheter till kollaborativt lärande. Därutöver kan det nämnas att nyligen har ett Active Learning Classroom börjat användas i undervisningen. Det är även grundläggande, för att spegla den kommande yrkes-verksamheten, att ge studenterna möjlighet att träna kollegialt lärande och att ta ansvar för eget lärande.

Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen bedrivs i ett sedan länge inarbetat samarbete med regionens skolorganisationer. Det operativa arbetet med att placera studenter på VFU görs av externa VFU-samordnare i samråd med VFU-organisationen på högskolan. Studenter placeras på skolor inom de partnerområden med vilka högskolan tecknat avtal. Högskolan i Borås tecknar avtal med huvudmän för såväl kommunal som fristående skolverksamhet, totalt finns etablerade avtal med ca 40 kommuner och en handfull fristående aktörer.

Kursansvariga för de kurser där längre VFU-perioder ingår, samverkar både med VFU-organisationen på högskolan och med de externa VFU-handledarna. VFU-besök, där trepartssamtal genomförs, planeras av kursansvariga och genomförs vid minst ett tillfälle under en students utbildning. Besöket ligger i termin 5, men vid behov sker fler VFU-besök, oftast initierade av VFU-handledare. I de terminer där längre sammanhängande VFU-perioder inte ingår genomför studenterna fem enskilda fältdagar, då krav på handledning inte finns. Det är också möjligt att lägga in fältdagar i de terminer där VFU ingår.

Vid sidan av VFU:n är mentorsverksamheten en viktig samverkansmöjlighet för studenterna. Från och med termin två indelas studenterna i mentorsgrupper om 8-10 studenter, i vilka de träffas tre gånger per termin. Dessa mentorsgrupper innebär en form av kollegialt lärande, där teoretiska resonemang förenas med erfarenhet från yrkeslivet, vilket innebär en möjlighet för praktik och teori att berika varandra. Här ges också möjlighet att utveckla lärandet och stärka yrkesidentiteten. En extern lärare från professionen fungerar som samtalsledare.

Grundlärarutbildningarnas tydliga yrkesanknytning vid Högskolan i Borås får vanligen goda omdömen av studenterna vad gäller att förmedla kunskap om, förståelse för och erfarenhet av den praktiska yrkesutövningen. Vi bedömer själva att vi har en god utbildningsmiljö för att sätta studenterna professionsinriktade lärande i centrum, men vi skulle kunna vidareutveckla utbildningen så att även studentens vetenskapliga förhållningssätt genomgående får ett tydligare fokus. Förhoppningsvis kan högskolans nya riktlinjer och rutiner för kursutvärderingars genomförande bidra till en sådan utveckling. Enligt dessa ska studenterna i alla kursvärderingar ta ställning till huruvida t.ex. följande svarsalternativ stämmer:

- Genom kursen har jag utvecklat mitt kritiska tänkande
- Genom kursen har jag utvecklat mitt vetenskapliga förhållningssätt
- Genom kursen har jag fått en ökad förståelse för forskning

Systematiskt undersökande av detta kommer att medvetandegöra kursansvarig och lärarlag huruvida studenterna har uppfattat kursens forskningsanknytning.

Forskningsanknytning och ett vetenskapligt förhållningssätt

Ett fokus under senaste året på Sektionen för lärarutbildning har varit diskussioner om kursernas vetenskapliga anknytning med syfte att höja kvaliteten på examensarbeten i utbildningens slut men även att skapa möjligheter för studenterna att utveckla en akademisk identitet. Att stödja studenters utveckling mot ett vetenskapligt förhållningssätt är en utmaning för lärare. En självvärdering som genomfördes 2016 visade på svagheter i forskningsanknytning av utbildningarna och en åtgärdsplan utarbetades av sektionsledningen tillsammans med akademins utbildningssamordnare och kvalitetssamordnare. Planen granskades av högskolans Forsknings- och Utbildningsnämnd och fastställdes av akademieförb. Utvecklingsarbete för att stärka utbildningens forskningsanknytning pågår fortfarande och ett viktigt

inslag är den ovan nämnda genomförda förändringen av programmets examensarbeten. (Se vidare under måluppfyllelse.)

Flera av lärarna och även doktorander som undervisar i programmet, ingår i någon av de två forskargrupperna PAUS eller RCIW. Forskargruppen PAUS, Pedagogiskt arbete i utbildning och samhälle, bedriver praktikinrä forskning och studier om t.ex. kunskapsprocesser, utbildningsreformer och lärarprofession. Forskargruppen RCIW, Research and Capability in Inclusion and Welfare, kan betraktas som en samarbetsarena med uppgift att vidareutveckla området inkludering i utbildning och samhälle och därmed svara upp på kraven om en hållbar samhällsutveckling där särskilt utsatta grupper står i fokus. Bland annat bedriver forskargruppen ett samarbete med dels Specialpedagogiska Skolmyndigheten, dels Innovation, forskning och utveckling i skola och förskola (Ifous).

Forskargrupperna ansvarar tillsammans för en vetenskaplig seminarieserie, som riktar sig till båda sektionernas medarbetare. Vi måste dock vidareutveckla samarbetsformerna så att samverkansytorna blir tydligare mellan aktiva forskare och lärare inom ramen för forskargruppernas arbete, t.ex. vad gäller medverkan i den vetenskapliga seminarieserien. I detta sammanhang kan också det nyinrättade vetenskapliga rådet nämnas, vars uppgift är att strategiskt arbeta för att stärka såväl forskning som forskningsanknytning.

Disputerade lärares deltagande i kursplanering och i undervisning, i såväl UVK-kurser som ämnesspecifika kurser, stärker ytterligare forskningsanknytningen genom att såväl egna forskningsprojekt som annan relevant forskning används och diskuteras i undervisningen. Studenterna möter forskare dels i föreläsningar, workshoppar och seminarier, dels som handledare och examinator när de skriver sina examensarbeten. Utbildningen innehåller även uppgifter, som kräver ökande grad av vetenskaplighet, vilket framkommer i vår redogörelse för måluppfyllelse för mål två och tre i denna självvärdering.

Hur studenterna ytterligare kan stärkas i sin yrkesidentitet och medvetandegöras om att ett vetenskapligt förhållningssätt är en del av yrkesidentiteten diskuteras på programgemensamma möten och ett utvecklingsarbete har påbörjats. Bland annat har programmets kursplaner diskuterats med utgångspunkt i forskning om högre utbildning och forskningsanknytning.

Vid Högskolan i Borås är ansvaret för bedömning av kvalitet gällande utbildning separerat från ansvar för utförande. Denna ansvarsfördelning är en central del av högskolans systematiska kvalitetsarbete och bygger på idén att kollegial granskning av ämnes- och arbetsgruppers kvalitetsarbete sker efter det att de som är ansvariga för utbildningen tagit fram underlag för granskning och beslut. Ansvaret för den kollegiala granskningen ligger hos högskolans Forsknings- och utbildningsnämnd (FoU). Genom beredningsrutiner och arbetsordning vid sektionerna specificeras ansvar och arbetsuppgifter i beredningsarbetet, med tydliga krav på förankring och säkring av resurser.

FoU-nämnden har delegerat ansvar för kvalitetsgranskning av kursplaner och mindre revisioner av utbildningsplaner, samt beslut om examinatorer, till fem utbildningsutskott. Utskottet för utbildningar inom pedagogik och lärande ansvarar för kollegial granskning av grundlärar-, ämneslärar- och förskollärarytbildningar, vilket innebär fastställande av kurs- och utbildningsplaner för dessa utbildningar, samt examinatorslistor för varje termin.

Lokala mål

Att utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt är något som genomsyrar alla kurser, vilket även lärarutbildningens fem lokala mål gör. Studenten ska efter utbildningen kunna visa förmåga att med utgångspunkt i ett inkluderande synsätt på den pedagogiska verksamheten, arbeta så att alla barn ges möjlighet till full delaktighet och gemensamt ansvarstagande. Studenten ska även kunna redogöra för och problematisera betydelsen av ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter av hållbar utveckling

och relatera dessa kunskaper till den kommande yrkesrollen. Det tredje målet handlar om estetiska lärprocesser, att använda, analysera och värdera dessa som ett redskap för barns lärande och utveckling. De två sista målen handlar om att utveckla ett reflekterande och analytiskt förhållningssätt i sin relation till information, informationskällor och informationssökning samt att visa en digital kompetens som är relevant för yrkesprofessionen genom att kunna använda, granska och värdera olika digitala verktyg. Till särskilt de lokala målen hållbar utveckling och inkludering återkommer vi längre fram i framställningen.

Jämställdhetsintegrering

Högskolan har en handlingsplan för jämställdhetsintegrering sedan maj 2017. Planens syfte är att vara en riktningvisare för verksamheten och arbetet med jämställdhetsintegrering ska bedrivas inom ramen för ordinarie verksamhetsplanering. Planen beskriver utvecklingsområden, mål och riktlinjer för hur åtgärder ska genomföras i verksamheten.

Ett av de utvecklingsområden som Högskolan i Borås har identifierat inom ramen för jämställdhetsintegrering är Könsbundna studieval. På lärosätet studerar 73 procent kvinnor och utbildningsvalen är i hög grad könsbundna och därmed inte kvantitativt jämställda. Det är dock svårt att utifrån högskolans förutsättningar förändra studievalen kortsiktigt, då de normer som styr våra val grundas i tidig ålder. För att långsiktigt förändra könsmönstret i utbildningsvalen finns däremot större möjligheter genom att i utbildningarnas innehåll och genomförande försöka påverka och förändra samhälleliga normer och värderingar.

För att undersöka om och hur jämställdhetsaspekter integreras i innehåll och genomförande i högskolans utbildningsprogram genomförs under 2018 ett pilotprojekt där tre utbildningsprogram genomgår en genomlysning, vilken är inspirerad av den modell med audits som ofta förekommer inom akademien i olika former av utvärderingar. De tre utbildningar är Byggingenjör (A1), Specialistsjuksköterskeutbildning med inriktning mot akutsjukvård (A2 – under inrättande) och Systemvetarutbildning (A3). Efter genomfört pilotprojekt är målsättningar att integrera jämställdhetsgenomlysning i ordinarie programutvärderingar samt i högskolans lokala utbildningsutvärderingar.

Progression inom programmet

I programmet fokuseras, förutom ämnesprogression, tre ämnesövergripande områden: vetenskaplighet förhållningssätt, utveckling av yrkesidentitet och akademiskt skrivande

Det vetenskapliga förhållningssättet inleds under den första terminen då krav ställs på studentens förmåga att genomföra och analysera intervjuer och observationer och att söka, läsa och skriva vetenskaplig text. I efterföljande terminer höjs kraven. I alla kurser finns undervisningsmoment där studenterna vidareutvecklar sitt vetenskapliga förhållningssätt och genom kontinuerlig uppdatering av kurslitteraturen får studenterna ta del av aktuell forskning. I termin 4 (CUVK40, 44 och 48) införs kvantitativ metod och kraven på att söka, läsa och analysera vetenskapliga texter höjs, så att studenterna ska vara förberedda inför termin 7 där kursen Vetenskapliga perspektiv (124671) utgör sista delen av den utbildningsvetenskapliga kärnan. Studenten ska kunna redogöra för centrala vetenskapsteoretiska begrepp samt kunna kritiskt granska forskningsmetoder med särskilt fokus på analys inom utbildningsvetenskap. Förutom den del som visas under mål två i denna självvärdering är en viktig ingrediens att påvisa hur verksamhet kan förstås och utformas med hjälp av vetenskap/forskning liksom att ifrågasät-

tande av verksamhet eller forskningsresultat är en del av ett vetenskapligt synsätt och en förutsättning för kvalitetssäkring.

Även utvecklingen mot en yrkesidentitet startar i termin 1, där studenterna introduceras i vikten av att reflektera kring sin yrkesroll. En loggbok används som redskap och i den reflekterar studenterna över situationer som de observerar under VFU-perioderna eller på högskolan, och vilka kan kopplas till professionen. Arbetet med yrkesidentitetutvecklingen återkommer i termin 4 (CUVK48) och 7 (124671) men formerna för det här arbetet behöver utvecklas, då tidigare nämnd självvärdering visade att studenterna har svårt att upptäcka och analysera sin yrkesidentitetsutveckling.

För att skapa en god grund för akademiskt läsande, skrivande och muntlig framställning, vilket är centrala förmågor i yrkesrollen, ges alla studenter på lärarprogrammen, under den första terminen möjlighet att öva upp sin förmåga i muntlig och skriftlig framställning. Muntlig uttrycksförmåga övas i så kallade "talaverkstäder", som är examinerande. Att skriva tränas kontinuerligt under hela utbildningen och i termin 1 skriver studenterna en essä om barns utveckling och lärande med koppling till en stor del av innehållet i Utbildningsvetenskaplig kärna I (CUVK10). En annan skrivuppgift är en skriftlig individuell salstentamen om flerspråkighet, där studenterna skall skriva ett referat av några texter om flerspråkighet. Därefter övar studenterna upp sin förmåga att läsa och skriva vetenskaplig text i programmets alla kurser. Allt högre krav ställs på studentens förmåga att uttrycka sig muntligt och skriftligt, något som många studenter har svårigheter med. Den slutliga bedömningen görs i det sista examensarbetet.

Sedan flera år tillbaka pågår på Sektionen för lärarutbildning diskussioner om hur kvaliteten på studenternas examensarbeten kan stärkas. Dessa diskussioner bidrog till att en utvecklingsgrupp tillsattes, vars arbete mynnade ut i att studenterna sedan ht 17 skriver en kunskapsöversikt, vilket vi har nämnt tidigare. Se även vidare i framställningen, under mål två och tre. Kurserna Vetenskapliga perspektiv (124671), Examensarbete del 1-kunskapsöversikt på grundnivå (CF6E70) och Examensarbete del 2 (en empirisk studie) på avancerad nivå (CF6E80) är alla nya eller mycket reviderade och har samtliga bara genomförts en gång i nuvarande versioner. En utgångspunkt för utvecklingsarbetet med att ta fram dessa kurser har varit att de ska bilda en helhet och tillsammans stödja studentens utveckling och lärande i såväl vetenskapligt förhållningssätt som i utvecklandet av en professionell yrkesidentitet. Under rubriken Uppföljning, åtgärder och återkoppling återkommer vi till utvecklingsarbetet med att ta fram dessa kurser.

Personal

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Som framgår av lärartabellen (bilagd) har grundlärarprogrammet med inriktning mot årskurs 4 till 6 en förhållandevis stabil personalsituation. Det är många lärare som gör en liten del av sin tjänst i 4-6 men det finns också några som gör en förhållandevis stor andel av sin undervisning i programmet. De som bidrar med mindre insatser, oftast i form av enstaka föreläsningar, gör dessa inslag med sin egen forskning/beprovade erfarenhet som grund. Inslagen förekommer oftast i kurser inom utbildningsvetenskaplig kärna och handlar exempelvis om grupprocesser, kollegialt lärande och inkludering. De lärare som gör större insatser står oftare för ämnesteorier och/eller ämnesdidaktik i svenska, matematik, engelska och tillvalskurser men också i kurser om vetenskaplig teori och metoder samt som handledare och examinatorer i examensarbetskurser. Av lärartabellen framgår att 9 personer (5 lektorer och 4 adjunkter) har 10 % eller mer av sin tjänst i 4-6. Ytterligare 11 personer (2 docenter, 6 lektorer och 3 adjunkter) arbetar 5-9 % i programmet.

För tillsvidareanställning krävs Högskolepedagogisk grundkurs om 15 hp och sådan utbildning, liksom annan kompetensutveckling erbjuds av Sektionen för pedagogisk utveckling och forskning. Där erbjuds också annan högskolepedagogisk kompetensutveckling i form av kortare workshoppar, seminarier och högskolepedagogisk konsultation. Möjlighet finns också att varje år söka medel för pedagogisk utveckling och ett projekt som handlar om användande av s.k. videopaper i kombination med ett didaktiskt verktyg, ”Didetik”, som ska synliggöra etik i undervisning, har erhållit utvecklingsmedel.

I grunden har samtliga lärare/forskare i enlighet med arbetstidsavtalet 10 % kompetensutvecklingstid och lektorer har dessutom 10 % internfinansierad forskning i tjänsten. Personalens kompetensbehov följs systematiskt upp genom utvecklingssamtal som genomförs av närmaste chef en gång per år.

Under VFU möter studenten en lärare som har behörighet för aktuellt stadium och de ämnen som studenten ska undervisa i under aktuell VFU-period. Många av våra VFU-lärare har genomgått handledarutbildning, men tyvärr inte alla.

Det är svårt att hitta såväl disputerade, som i grundskolan verksamma, personer med gedigna kunskaper i ämnesdidaktik. Under det senaste året har tre adjunkter lämnat lärarutbildningen för andra arbeten inom utbildningssektorn, då våra medarbetare är eftertraktade på arbetsmarknaden och får en högre lön utanför akademien. Vi har dock lyckats förhållandevis bra med nyrekrytering hittills men fler pensionsavgångar väntar inom de närmaste åren, så försörjningsläget är ansträngt. Pensionsavgångar planeras i god tid tillsammans med närmaste chef, så att möjligheter öppnas för nyrekrytering, då tjänstetillsättningsprocessen ofta är långsam.

När det gäller lektorer är det istället en konkurrenssituation mellan olika lärosäten. Där har vi svårt att konkurrera bland annat på grund av att vi saknar forskarutbildning. I syfte att upprätthålla en kritisk massa och vidareutveckla lärarutbildningarna har en lärosätessamverkan kring forskarskola i pedagogiskt arbete etablerats med Högskolan Dalarna. Forskarskolan planeras att starta 2019 och är ett viktigt steg på vägen mot en komplett akademisk miljö.

En väg att försörja lärarutbildningen med disputerad personal är att låta adjunkter gå en forskarutbildning. Under de senaste åren har tre av lärarna som arbetar mycket i 4-6 gått en forskarutbildning på deltid och disputerat. Ytterligare en har kommit halvvägs. Det är en tidskrävande process att få fram lektorer den här vägen men under tiden som utbildningen pågår kan nyvunna kunskaper delges lärarstudenterna, som också därigenom kan få en medvetenhet om möjligheten att studera vidare efter sin lärarexamen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examinationer att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. visa sådana ämneskunskaper, inbegripet insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen

I utbildningen som helhet integreras ämneskunskaper med didaktik, metodik och verksamhetsförlagd utbildning. Examensmål 1 och 4 är därmed ofta sammanfogade i kurserna vilket synliggörs i lärandemålen. I utbildningens första termin läggs en grund för de ämnesstudier som följer i kommande terminer. Undervisning kring barns utveckling och lärande samt språkutveckling och flerspråkighet är in-

slag i kursen. Exempel på lärandemål är att ”beskriva centrala teorier om kunskap, lärande och barns/elevs utveckling” och ”att redogöra för teorier om språkutveckling, flerspråkighet och andraspråkutveckling samt didaktiska konsekvenser för dessa” (CUVK10). Dessa lärandemål examineras genom salstentamen och essäskrivande. Exempel på betygskriterier för godkänt är att ”barnets emotionella, kognitiva och sociala utveckling i olika åldrar beskrivs med stöd av olika utvecklingspsykologiska teorier” och att ”studenten beskriver och fördjupar sig i en forskares syn på ett givet tema” (PingPong CUVK10).

Svenska

I den första kursen i svenska får studenterna en inblick i aktuell forskning om läs- och skrivutveckling och kunskap om såväl det svenska språksystemet utifrån ett funktionellt perspektiv som barnlitteraturens betydelse för språkutvecklingen. Genrepedagogiska modeller studeras och de nationella minoritetsspråkens ställning beaktas också.

Exempel på lärandemål som strävar mot aktuellt examensmål är:

- visa kunskaper om de nordiska språkens uppbyggnad samt redogöra för de nationella minoritetsspråken och deras ställning i samhället
- redogöra för hur det svenska språket är uppbyggt och fungerar, såväl fonologiskt, morfologiskt, semantiskt som pragmatiskt
- redogöra för hur olika genrer och texttyper kan utnyttjas för främjande av alla elevers läs- och skrivutveckling utifrån didaktisk forskning samt exemplifiera hur sådan undervisning kan planeras (C46S20)

Undervisningen utifrån ovanstående exempel på lärandemål genomförs i form av föreläsningar, workshoppar och studiegruppsarbete, t.ex. om de nationella minoritetsspråkens ställning. Exempel på examinationsuppgifter är en salstentamen om det svenska språksystemet och ett seminarium om det specialpedagogiska perspektivet.

I den andra kursen i svenska, belyses läsförståelsens olika nivåer samt strategier för att främja läsförståelse och utveckla textrörlighet. Läs- och skrivundervisningen granskas utifrån aktuell didaktisk forskning. Barn- och ungdomsbokens framväxt belyses utifrån ett historiskt, ideologiskt och narratologiskt perspektiv. Här fördjupas studierna i det svenska språksystemet.

Exempel på lärandemål är:

- redogöra för huvuddragen i den moderna barn- och ungdomsbokens framväxt utifrån ett historiskt, ideologiskt och berättartekniskt perspektiv
- redogöra för hur det svenska språkets syntax är uppbyggd och fungerar
- utifrån litteraturdidaktiska teorier och metoder problematisera hur barn- och ungdomsböcker samt andra skönlitterära texter kan användas i syfte att utveckla läs- och skrivförmåga, läs- och skrivstrategier, genrekompentens, kunskaper om litteratur, kritisk medvetenhet samt förmåga att kommunicera litterära erfarenheter i tal och skrift (C46S60)

De ovanstående lärandemålen examineras genom ett seminarium om barn- och ungdomsbokens utveckling, en skriftlig inlämningsuppgift om skönlitteratur i undervisningen samt genom en salstentamen om det svenska språkets syntax. Dessa examinationsuppgifter föregås av föreläsningar och workshoppar. Den ovan nämnda inlämningsuppgiften utgår från följande betygskriterier för godkänt betyg:

- Den inlämnade texten innehåller för svenskundervisningen relevanta begrepp. I texten framgår att du förstår och kan använda dessa begrepp.
- I texten beskrivs och problematiseras hur barn- och ungdomsböcker samt andra skönlitterära texter kan användas för att utveckla elevers läs- och skrivförmåga samt användande av läs- och skrivstrategier.

- I texten beskrivs och problematiseras hur barn- och ungdomsböcker samt andra skönlitterära texter kan användas för att utveckla elevers genrekompetens, kunskaper om litteratur, deras kritiska medvetenhet samt förmåga att kommunicera litterära erfarenheter i tal och skrift.
- Dina resonemang utgår från litteraturdidaktiska teorier och metoder. (PingPong C46S60)

Ämnet svenska karakteriseras av att studenterna får sätta sig in i olika frågor som rör språk och litteratur utifrån olika ämnesteoretiska perspektiv, vilket tillsammans ska öka studenternas beredskap för att undervisa i svenska. En ämnesteoretisk och en didaktisk medvetenhet vävs samman genom återkommande praktiska övningsmoment. En progressionstanke finns för både innehåll och examinationsformer.

I utbildningens sista kurs, om bedömning i svenska, engelska och matematik, belyses skilda sätt att se på utvärdering, bedömning och betygsättning av elevers kunskaper utifrån ett flerspråkigt perspektiv samt utifrån aktuell forskning och rådande styrdokument. Här läggs även ett aktuellt såväl som ett historiskt perspektiv på utvärdering, bedömning och betygsättning av elevers kunskapsutveckling.

Ett exempel på lärandemål som strävar mot aktuellt examensmål i denna kurs är:

- Ur ett historiskt perspektiv beskriva och sammanfatta synen på utvärdering och bedömning av elevers kunskaper i det svenska skolsystemet (C46U80)

Det ovanstående lärandemålet examineras i en skriftlig inlämningsuppgift.

Matematik

I ämnet matematik ska studenterna genom ämnesteoretiska och didaktiska studier utveckla sin förmåga att skapa stimulerande lärandemiljöer. Utifrån matematikdidaktisk forskning utmanas och problematiseras studenternas syn på matematikämnet och den kultur de känner till om s.k. tyst räknande i läroboken. Undervisningen knyter även an till estetiska lärprocesser, vilket ger studenterna ytterligare möjligheter att använda varierande representationsformer i arbetet med att stimulera elevers matematiklärande.

I den första kursen i matematik, handlar det ämnesteoretiska innehållet om aritmetikens räknelagar, aritmetiska beräkningar inom de naturliga, hela och rationella talen, algebraiska uttryck och ekvationer, linjära och diskreta funktioner och deras olika representationsformer, grundläggande kombinatorik och sannolikhetsteori samt lägesmått och grafiska modeller för presentation av statistiska data.

Lärandemål som i kursen strävar mot aktuellt examensmål är:

- redogöra för innehållet och den pedagogiska grundsynen i de nationella styrdokumenterna och för hur synen på matematikämnet har förändrats över tid
- använda olika representationsformer för att konstruera och kommunicera lösningar till uppgifter inom kursens ämnesteoretiska innehåll
- beskriva och exemplifiera barns och elevers grundläggande matematikinläring (C46M20)

De ovanstående lärandemålen examineras genom en praktisk examination och en salstentamen. Studenten måste ha klarat kravnivåerna på matematikintroduktionens digitala självtester för att få betyget godkänd på denna salstentamen.

I kursen ingår också ett lärandemål, nämligen att ”redogöra för hur bedömning kan främja elevers matematikinläring” (C46M20), vilket också svarar mot aktuellt examensmål och vilket examineras i en enskild skriftlig inlämningsuppgift, en taluppfattningsanalys.

I den andra matematikkursen får studenterna möjlighet att utveckla en fördjupad förståelse av grundläggande matematik och att utveckla fördjupade kunskaper om hur olika kvaliteter i elevers lärande kan bedömas samt hur olikheter i elevers lärande av matematik kan ses som en tillgång. I detta sam-

manhang problematiseras matematikundervisningen för såväl elever i behov av särskilt stöd som elever i behov av särskilda utmaningar. Kursen fördjupar det matematikdidaktiska perspektivet och belyser även hur val av arbetssätt kan påverka elevers möjlighet till matematiklärande i relation till kön, klass och etnicitet. I kursen ingår studiebesök på Navet (ett science center som även inriktar sig på matematik) och utomhuspedagogiska lärandeaktiviteter. Exempel på lärandemål är:

- använda och behärska i kursen behandlade matematiska begrepp och beräkningar
- redogöra för forskning kring elevers föreställningar om och svårigheter att förstå matematiska idéer och begrepp, samt beskriva konsekvenser detta kan få för val av arbetssätt i undervisningen och för elevers lärande av matematik (C46M50)

De ovanstående lärandemålen examineras i två litteraturseminarier, ett med rubriken ”Sifferdjävulen” och ett med rubriken ”Läs- och skrivsvårigheter och lärande i matematik”.

Svenska och matematik

Utbildningens sista kurs, som utgår från svenska, matematik och även engelska, sätter fokus på betyg, bedömning och vetenskaplighet. Här finns följande lärandemål, som svarar mot aktuellt examensmål:

- Identifiera, analysera samt värdera i verksamheten rådande bedömningsverktyg i ämnena svenska, engelska samt matematik med stöd i styrdokument och aktuell forskning (C46U80)

Det ovanstående lärandemålet examineras genom följande examinationsuppgift:

Under din VFU-period ska du ha fokus på bedömning i ämnena svenska, engelska och matematik i den verksamhet där du befinner dig. I din inlämningsuppgift beskriver du vilka bedömningsverktyg du identifierade i respektive ämne. Vidare analyserar och värderar du dessa bedömningsverktyg med stöd i aktuell forskning, föreläsningar, workshoppar och styrdokument. (PingPong C46U80)

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Mål

2. visa kunskap om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen

Genom hela programmet finns en vetenskaplig progression för att stödja studentens utveckling av kunskap om och förståelse för vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder. Även om examensmålet prövas redan från första kursen så ligger fokus främst i utbildningens sista terminer genom kurserna Vetenskapliga perspektiv (I24671), Examensarbete 1 (Kunskapsöversikt) (CF6E70) och Examensarbete 2 (en empirisk undersökning) (CF6E80). Progressionen omfattar såväl kunskap om nämnda forskningsmetoder som redskap för och genomförande av datainsamling, analys, presentation och diskussion av resultat samt informationssökning och vetenskapligt skrivande. Även relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen och forskningsetiska aspekter omfattas av progressionen.

Redan i termin 1 ges studenterna en första introduktion om dessa områden och får också pröva på att genomföra intervjuer och observationer. Exempel på lärandemål under den första terminen är att studenten ska kunna ”planera, genomföra, analysera och redovisa intervjuer/observation gällande yrkesrollen” samt ”söka och identifiera olika publikationer med fokus på vetenskapliga artiklar samt motivera valet av vetenskaplig artikel”(CUVK10). Studenternas informationssökning sker tillsammans med personal på högskolans bibliotek. Dessa mål examineras bland annat genom en enskild skriftlig inlämning samt muntliga/skriftliga redovisningar och seminarier i grupp. Några läraktiviteter som föregått dessa examinationer är bland annat föreläsningar om vetenskaplig metod med fokus på intervju respektive observation samt workshoppar och studiegruppsarbete. För betyget godkänt på ”observationsmålet” skall den inlämnade texten bland annat visa gruppdeltagarnas ”kunskap om skillnaderna mellan observation och reflektion” (PingPong CUVK10). Examinationen ”Vetenskaplig metod – Intervju” går ut på att sammanställa intervjuer från flera olika lärare för att undersöka hur de ser på sin yrkesroll. Studenterna ska i denna uppgift reflektera över hur verktyget intervju fungerar och relatera lärarnas erfarenheter till egna reflektioner kring läraryrket. Uppgiften innebär att studenterna börjar tränas i att reflektera över yrkeserfarenhet med utgångspunkt i vetenskapliga metoder. Genom uppgiften prövas studenternas förmåga att samla och tolka ett empiriskt material, om än i begränsad omfattning. Ett kriterium för examinationen är att ”redovisa reflektioner kring intervjun som redskap och dess påverkan på resultatet” (PingPong CUVK10).

Studenters kunskap om och förmåga att på ett systematiskt sätt samla och analysera data fortsätter även under de terminer som studenterna läser matematik och svenska. I t.ex. matematikkursen i termin 5 (C46M50), genomför studenterna observationer av klassrumsundervisning med fokus på formativ bedömning i matematik. Denna uppgift examineras via en skriftlig inlämningsuppgift. I svenskämnet genomför studenterna en inlämningsuppgift, där de ska bedöma elevens läsutveckling, och denna uppgift anknyter till följande lärandemål:

- Planera och genomföra intervjuer gällande barns läs- och skrivutveckling samt analysera och utvärdera denna utveckling utifrån forskningsbaserade bedömningsverktyg med fokus på progression och utveckling. (C46S20)

Under termin 4, i utbildningsvetenskaplig kärna, återkommer momentet informationssökning i enlighet med lärosätets lokala mål som anger att studenten ska ”utveckla ett reflekterande och analytiskt förhållningssätt i sin relation till information, informationskällor och informationssökning” (Utbildningsplan). I terminens första kurs arbetar studenten med kvantitativ metod och ett exempel på lärandemål är att ”kritiskt granska enkätinstrument” (CUVK40). För att stödja studenten i att nå båda nyss nämnda mål föregås examinationen av föreläsningar om vetenskapligt synsätt och metod samt enkät,

en workshop om informationssökning och två obligatoriska seminarier med fokus på metod respektive teori. På båda seminarierna ges handledning och feedback inför studiegruppens skriftliga inlämning. I kursen fördjupas också granskningen av vetenskapliga artiklar med fokus på metoder samt teori/analys utifrån lärandemål som t.ex.:

- söka och lokalisera vetenskapliga artiklar med relevans för det valda området
- visa en metodmedvetenhet vid granskning av vetenskapliga artiklar
- visa kunskap kring hur val av teori/teoretiska begrepp har en relation till resultatutfall och analys i vetenskapliga artiklar (CUVK40)

Studenterna ska redovisa hur de har sökt fram en relevant artikel och beskriva hur artikelns huvudresultat är relevant för den kommande yrkesrollen. Redovisningen ska också innehålla en beskrivning och kritisk diskussion kring vilken metod som har använts, samt teoretiska begrepp och analysförfarande och dess relation till resultatutfall. Artikelns sökord ska vara kopplade till kursens tema och på detta sätt får studenterna ta del av aktuell forskning i ämnet. Den vetenskapliga progressionen fördjupas ytterligare i termin 7 i kursen Vetenskapliga perspektiv (124671). Där behandlas och diskuteras hur vetenskapsteoretiska traditioner och olika forskningsmetoder kan bidra till ökad kunskap inom skolområdet. Här prövas studentens kunskap om och förståelse för men också förmåga gällande tillämpning av vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt forskningsetiska ställningstaganden. Utgångspunkten är lärandemål som t.ex.:

- beskriva olika vetenskapsteoretiska traditioner samt förklara hur dessa på olika sätt bidrar till vetenskaplig kunskap
- reflektera över och ge exempel på relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet
- reflektera över samt jämföra forskningsprocessen och den egna yrkesrollsutvecklingen ur ett etiskt perspektiv
- förklara hur forskningsprocessen och det vetenskapliga arbetets delar hänger samman och bildar en enhet
- jämföra och kritiskt granska forskningsmetoder med särskilt fokus på analys inom det pedagogiska fältet
- kritiskt och självständigt tolka statistik i vetenskapliga artiklar (124671)

Kursen är nyligen omarbetad och har genomförts endast en gång i nuvarande form. I kursen ingår fem veckors VFU och därför sammanförs vetenskap och profession för att synliggöra hur dessa delar bygger på och berikar varandra. I examinationen Vetenskap och profession ska studenterna utifrån intervjuer under sin VFU besvara följande frågor:

- Vilka olika innebörder av och relationer mellan ”vetenskaplig grund” och ”beprövad erfarenhet” kan identifieras i lärarnas utsagor?
- Hur förhåller sig lärarnas utsagor till hur begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet beskrivs i kurslitteraturen?
- Vilka tänkbara implikationer får olika innebörder av och relationer mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet för lärares yrkesutövning? (PingPong 124671)

Betygskriteriet för uppgiften är att ”reflektera över och ge exempel på olika innebörder av och relationer mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, samt vad dessa kan innebära för lärares yrkesutövning” (124671). En annan del av examinationen är att studenterna utifrån situationer under sin VFU ska reflektera över innebörder av ett etiskt ansvar och jämföra det etiska ansvaret i yrkesrollen med det etiska ansvaret i forskning.

Vetenskapsteorin prövas i samma kurs genom en muntlig examination. Studenterna får aktivt ta ställning till en rad olika påståenden angående vetenskap i allmänhet och studier inom utbildningsvetenskap i synnerhet.

Inte bara kursen Vetenskapliga perspektiv utan även Examensarbete I (Kunskapsöversikt) (CF6E70) och Examensarbete II (en empirisk studie) (CF6E80) är nya eller mycket reviderade. Bakgrunden är det utvecklingsarbete, vilket inleddes i samband med den åtgärdsplan som vi nämnt tidigare i vår framställning. En utgångspunkt för detta utvecklingsarbete med

kurserna har varit att de ska bilda en helhet och tillsammans stödja studentens utveckling och lärande i såväl vetenskap som yrkesroll. En problematik som uppstått är att studenterna upplever ett glapp mellan tidigare kurser och kurserna i termin 7. Det pågår därför en diskussion om hur vi kortsiktigt kan sänka kraven något i kursen Vetenskapliga perspektiv (124671) samtidigt som vi långsiktigt försöker få en successiv höjning av kraven tidigare i utbildningen. En svag punkt är de kvantitativa inslagen som är färre än de kvalitativa. Vi har ökat utrymmet för det kvantitativa i Vetenskapliga perspektiv och det kvantitativa är i fokus under utbildningsvetenskaplig kärna i termin 4, vilket beskrivs ovan, men vi behöver ytterligare ge utrymme åt kvantitativ forskning. En problematik är att öka inslagen för studenten i samma takt som undervisande lärare utvecklar sin kompetens i det kvantitativa, alternativt att nyrekryteringar sker där kompetensen finns. För närvarande erbjuds det kompetensutveckling via Sektionen för pedagogisk utveckling och forskning. Genom Kunskapsöversikten har det kvantitativa fått ett ökat utrymme i och med att studenterna ska beskriva vad som kännetecknar forskningen inom ett avgränsat område, vilket i många fall inbegriper både kvalitativa och kvantitativa forskningstraditioner. I många fall presenterar studenterna resultaten i översikten delvis genom statistik.

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Mål

3. visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet

Detta examensmål är centralt under hela utbildningen. Dels ska studenterna få ökad insikt om vikten av att använda sig av både verksamma pedagogers samt övriga studenters kunskaper för sin egen professionsutveckling. Dels tränas förmågan att tillvarata, systematisera och reflektera över forskningsresultat inte minst i utbildningens båda examensarbeten. Under VFU-perioderna och genom olika VFU-uppgifter ges studenterna möjlighet att använda sig av verksamma pedagogers praktiker för att utveckla förmågan att ta tillvara andras erfarenheter. Ett ytterligare led i detta arbete är den mentorsverksamhet som bedrivs där studenterna återkommande får träffa en verksam pedagog. Mentorsverksamheten har granskats i enlighet med tidigare nämnda åtgärdsplan och förslag diskuteras hur verksamheten kan utvecklas.

Under sin utbildning övas studenterna att reflektera över erfarenheter och att kritiskt granska forskningsresultat. Studenterna får t.ex. under sin första termin påbörja en uppgift som löpande examineras genom utbildningen, "Utveckling av en professionell yrkesidentitet". Där ingår att skriva loggbok (se s.6). I reflektionerna tar studenterna stöd i de kunskaper som inhämtas under utbildningen. Dessa reflektioner ligger sedan till grund för den inlämningsuppgift som genomförs efter VFU-perioden i termin 8, där studenterna i enlighet med kursmålet ska "beskriva, problematisera och kritiskt granska sin egen yrkesrollsutveckling". Studenterna ska då blicka framåt med utgångspunkt från de erfarenheter och kunskaper de tillägnat sig under utbildningen, bl.a. med stöd av det material de samlat i sina loggböcker. Loggböckerna är ett användbart redskap för att systematisera studenternas egna reflektioner. Här finns det dock en utmaning då vi ser att antalet loggboksinlägg sjunker under utbildningens gång. För att loggboken ska bli ett levande verktyg för studenternas reflektioner krävs att högskolans lärare använder sig av inläggen under hela utbildningen vid t.ex. VFU-uppgifter för att på bästa sätt kunna stötta studenternas förmåga att se kopplingen mellan sina egna reflektioner och professionsutvecklingen. Sektionen har tillsatt en utredning i syfte att tydliggöra användandet av loggboken, med syftet att

utreda hur arbetet med att utveckla en professionell yrkesidentitet ska vara strukturerat framöver. Utredningen beräknas vara klar under 2018.

Utöver det ovanstående prövas delar av examensmålet i olika examinationsuppgifter i matematik och svenska. I svenskkurserna i termin två och sex ingår inslag då studenterna på olika sätt tar del av forskningsresultat samt reflekterar över erfarenheter från VFU-perioder. Det aktuella examensmålet synliggörs i t.ex. följande lärandemål:

- i samråd med VFU-lärare och med stöd i didaktisk forskning samt utifrån relevanta styrdokument, formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i svenska med fokus på måluppfyllelse för alla elever (C46S20)

De ovanstående lärandemålen examineras i två olika VFU-uppgifter. En uppgift är en didaktisk planering/reflektion, där studenten redogör för såväl planering som genomförande av en skrivuppgift, som förankrats i didaktisk forskning/litteratur om skrivande. I denna didaktiska planering/reflektion ska studenten motivera sin undervisning med stöd i didaktisk forskning samt i det centrala innehållet och kursplanen för svenska (Lgr 11). Minst tre källor krävs utöver Lgr11.

I termin sex skärps kraven på studentens självständighet och kritiska reflektionsförmåga, vilket synliggörs i följande lärandemål:

- utifrån didaktisk forskning kritiskt reflektera kring hur olika texter, texttyper och genrer kan användas i språk- och kunskapsutvecklande syfte samt planera undervisning i syfte att utveckla genrekompetens och förmåga att anpassa språk och stil till olika kommunikationssituationer (C46S60)

Ovanstående lärandemål examineras genom workshoppar och studiegruppsarbete. Studenterna ska dels skriva egna texter, s.k. modelltexter för undervisning, dels dekonstruera olika texter med avseende på genretypiska drag. Studenterna förbereds också inför sin VFU-period genom att de gemensamt skriver och reflekterar över didaktiska planeringar för elevers skrivande.

I matematikkursen i termin två finns följande lärandemål, vilket svarar mot aktuellt examensmål:

- tillvarata och reflektera över egna och andras erfarenheter kring matematikundervisning (C46M20)

Ovanstående lärandemål examineras via en enskild skriftlig och muntlig redovisning, ett. s.k. videopaper.

I termin fem ökar kraven på studentens självständighet, vilket synliggörs i följande lärandemål:

- söka, granska och presentera ämnesdidaktiska forskningsartiklar samt relatera dessas innehåll till egna erfarenheter från VFU och den kommande yrkesrollen (C46M50)

Lärandemål, läraaktiviteter och examinationsuppgifter, som strävar mot aktuellt examensmål, finns även i UVK- kurserna och utbildningens övriga kurser. För att studenterna ska ha en möjlighet att förhålla sig kritiskt och självständigt till andras erfarenheter och forskningsresultat byggs förmågan upp under utbildningen. I alla kurser där VFU ingår finns också en examinationsuppgift, en VFU-uppföljning, vilken innebär att studenterna reflekterar över och delar erfarenheter de gjort under sin VFU.

Mot slutet av utbildningen genomförs två självständiga arbeten, där studenterna får möjlighet att sätta sig in i ett forskningsområde. Här förväntas studenten tillämpa sin under utbildningen tillägnade förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat.

Den typ av kunskapsöversikt som genomförs inom ramen för denna kurs utgörs av en beskrivande och analytisk karta som syftar till att ge en översiktsbild av forskningen inom ett avgränsat område och där någon aspekt av forskningsområdet väljs ut för fördjupad analys. Genomförandet av översikten kan se

som en process med flera olika steg- val av inriktning och översiktsfråga, litteratursökning, urval av studier, kartläggning, fördjupad analys, diskussion och slutsats. Samtliga dessa steg ska beskrivas och motiveras noggrant i översikten. Genom Kunskapsöversikten ges studenten goda förutsättningar att identifiera forskningsproblem som kan ligga till grund för genomförandet av/inriktningen på Examensarbete II. Studenternas examensarbeten ger bidrag till kunskapsutveckling inom yrkesområdet och resultatens betydelse för professionen kan diskuteras och tydliggöras. Exempel på lärandemål är:

- Diskutera kunskapsöversiktens relevans för yrket och identifiera behov av ytterligare forskning inom området
- Formulera en ämnesdidaktisk problemställning utifrån en fördjupad insikt i områdets aktuella forskning och med relevans för grundskolans verksamhet (CF6E70)

Det andra målets betygskriterium lyder: Arbetet behandlar en ämnesdidaktisk problemställning av relevans för den aktuella lärar-/undervisningspraktikens behov och problemställningen är ställd i relation till arbetets kunskapsöversikt. Studenternas förmåga att använda sig av relevanta forskningsresultat för att kunna bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet löper som en röd tråd genom hela utbildningen. I samtliga kurser möter studenterna aktuell forskning som belyses på seminarier, i inlämningsuppgifter och tentamina. Forskningens innehåll är beroende på kursens innehåll. En utmaning är att i utbildningen tydliggöra kopplingen mellan forskningsresultaten och studentens kommande yrkespraktik. Det är ett viktigt arbete att stödja studenterna i den process det kan vara att komma till insikt om forskningens betydelse för yrkespraktiken. Detta är ett ständigt pågående utvecklingsområde som till stor del handlar om att genom tydliga uppgifter och god kommunikation från lärarna göra forskningens betydelse så begriplig som möjligt för studenterna. Ytterligare en utmaning/ett utvecklingsområde är att i större utsträckning inkludera studenterna i forskningsgruppernas aktiviteter t.ex. genom att examensarbeten kan genomföras i nära anslutning till pågående forskning.

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Mål

4. visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt

Det aktuella examensmålet knyter samman HFU och VFU. Under studenternas VFU är det VFU-lärarna som, genom VFU-dokumentationen, skapar underlag för examination. Det är examinator vid lärosätet som sätter betyg. Vid eventuella frågetecken kring studenters ämneskunskaper, didaktiska eller metodiska förmåga tar VFU-lärare kontakt med kursansvarig. Tveksamheter gällande en students möjlighet att nå kursens lärandemål kan också tas upp i samband med det ordinarie så kallade VFU-besöket då lärare från högskolan besöker studenten och ser henne/honom ansvara för undervisning. Efter besöket hålls ett trepartssamtal med student, VFU-lärare och HFU-lärare. Vid behov upprättas en åtgärdsplan och nytt besök planeras in. En student som får underkänt betyg får göra en omexamination som omfattar hela den tid som ordinarie VFU-period var. Vid om-VFU schemaläggs minst ett VFU-besök. Student som fått G på sin andra VFU-examination erhåller fler besök längre fram i sin utbildning.

Under termin fem får studenten besök under VFU-perioden av lärare från lärosätet. Vid detta tillfälle är studentens undervisning utifrån kursens lärandemål i fokus. I termin sju används tregradig betygsskala under den fem veckor långa VFU-perioden. Detta är nytt inför hösten och kriterier för målen är under bearbetning. Exempel på lärandemål är: Uppvisa didaktisk medvetenhet och självständigt genomföra och granska undervisning med fokus på måluppfyllelse för alla elever i grundskolans åk 4-6.

En styrka i utbildningen är den närhet och kommunikation som finns mellan kurslag och VFU-lärare. Information från kursansvariga via VFU-brev finns för alla kurser och alla VFU-lärare inbjuds numera varje termin till lärosätet till en dag med föreläsningar och ytterligare information och diskussion med ansvariga för VFU och kursansvariga för aktuell kurs. Just kommunikationen mellan kursansvariga och VFU-lärare ses som viktig för att kunna ge sammanhang mellan högskoleförlagd- och verksamhetsförlagd utbildning. Den bidrar till att öka samstämmigheten i VFU-lärarnas underlag för bedömning av studentens förmåga att tillämpa didaktik, ämnesdidaktik och metodik. I dagsläget kommer cirka 25 % av alla VFU-lärare. Utmaningen är att få fler VFU-lärare på plats, varför utveckling av VFU-dagar pågår. Kurslagen är nu också fullt ut ansvariga för VFU-dokumentation som följer studenten. Kritik har framkommit kring många och svårtolkade mål i dokumentationen, vilket behöver ses över i kommunikation med VFU-lärarna. De lärandemål i kursplanen, som är kopplade till examinationen VFU, är de som förs in i VFU-dokumentationen.

Studentens tillämpningsförmåga i relation till det aktuella examensmålet säkerställs även via examinationer under den högskoleförlagda utbildningen. I ämnet matematik prövas från och med innevarande år en disposition av kursinnehållet i termin två, med en allmändidaktisk vecka vid kursstart, varefter ämnesdidaktik i kombination med ämnesteoribehandling under ett antal veckor genom föreläsningar och workshoppar. De krav som ställs i termin två vilar på formuleringar i lärandemålen om förmågorna att tillämpa olika "representationsformer", "digitala verktyg", "estetiska uttrycksformer" och "ämnesöverskridande arbetssätt" på ändamålsenliga sätt. Exempel på betygskriterium för att tillämpa olika representationsformer är: Presentationen bedöms utifrån "förståelse för begrepp, anpassningsgraden av övningen (för årskurs), konkretionsgrad." (C46M20) I termin fem ska studenten enligt lärandemålen bland annat "leda matematiksamtal i helklass kring problemlösning för att tillsammans med elever diskutera, förklara och värdera olika lösningsstrategier" (C46M50). Detta kräver bland annat nämnda förmågor från termin två och innebär således en progression. Målet examineras under VFU-perioden vid ett besök av lärare från lärosätet. I övrigt sker inom ramen för examensmålet framför allt en breddning i termin fem, med fokusområden som läromedel och utomhusmiljopedagogik.

I svenska i termin två finns följande lärandemål:

- I samråd med VFU-lärare och med stöd i didaktisk forskning samt utifrån relevanta styrdokument, formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i svenska med fokus på måluppfyllelse för alla elever (C46S20)

Detta lärandemål examineras t.ex. i en VFU-uppgift, en skriftlig inlämningsuppgift utgående från genrepedagogik, vilken studenten genomför under sin VFU och där fokus ligger på narrativa texter. I samråd med VFU-läraren planerar studenten vilka delar av en modell som ska användas. Studenten redovisar sina reflektioner i en inlämningsuppgift. Denna uppgift examineras alltså under VFU (med stöd i VFU-lärares bedömningsunderlag), samt i den skriftliga inlämningsuppgiften efter VFU. I VFU-dokumentationen kommenteras de olika VFU-målen av VFU-läraren.

I termin sex i svenska fördjupas kunskaperna om genrepedagogik. Här ligger fokus på olika former av sakprosatexter, på s.k. skolgenrer och tidningstexter. Studenten dekonstruerar lärobokstexter, skriver olika typer av egna (modell)-texter och dekonstruerar även egna texter. Examination sker via workshoppar och inlämningsuppgift. Dessa läraaktiviteter och examinationsuppgifter utgår från följande lärandemål:

- Utifrån didaktisk forskning kritiskt reflektera kring hur olika texter, texttyper och genrer kan användas i språk- och kunskapsutvecklande syfte samt planera undervisning i syfte att utveckla genrekompetens och förmåga att anpassa språk och stil till olika kommunikationssituationer (C46S60)

Med utgångspunkt i följande betygskriterier för godkänt betyg bedöms den ovan nämnda inlämningsuppgiften:

- I din text beskriver du hur undervisning utgående från olika genrer och texttyper kan gestaltas för att främja alla elevers läs- och skrivutveckling.
- I din text tar du stöd i didaktisk forskning och i styrdokument.
- I din text använder du relevanta ämnesdidaktiska begrepp. (PingPong C46S60)

Ett utvecklingsarbete som är pågående i utbildningen innebär att utforma VFU-dokumentationen så att det blir tydlig kommunikation mellan lärare på lärosäte och i skolverksamhet. Kursmål, för vilka ett bedömningsunderlag ska lämnas efter genomförd VFU-period, diskuteras för att säkerställa en progression. Kriterier som förtydligar kursmålen så att bedömningsunderlaget från VFU-lärarna förfinas är under bearbetning.

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Mål

5. visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling

Under utbildningen, via de VFU-perioder som ingår i nästintill alla kurser, övas studenterna att allt mer självständigt planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling. Under termin ett får studenten möjlighet att pröva på lärarrollen genom att planera och genomföra en aktivitet med utgångspunkt i följande lärandemål:

- etablera kontakt med barn/elever och i samråd med VFU-lärare leda lärandesituationer i förskola/grundskola (CUVK10)

Från och med termin två skapas fokus kring den egna rollen som lärare i matematik och svenska. Det ställs också högre krav på studentens förmåga, vilket innebär att fokus förflyttas mot eleverna i klassrummet och utveckling av undervisning i syfte att stödja elevers lärande. Progressionen, vilken innebär en ökande självständighet från studentens sida samt fortsatt koppling till didaktisk forskning, åskådliggörs genom nedslag i några lärandemål i svensk- och matematikkurserna. Följande lärandemål gäller för svenska under termin två:

- i samråd med VFU-lärare och med stöd i didaktisk forskning samt utifrån relevanta styrdokument, formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i svenska med fokus på måluppfyllelse för alla elever (C46S20)

Med utgångspunkt i det ovanstående lärandemålet i svenska planerar och genomför studenten tillsammans med VFU-lärare en skrivuppgift med fokus på den narrativa texttypen. I en skriftlig inlämningsuppgift, vilken vi även tagit upp tidigare, ska genomförandet av uppgiften dokumenteras och utvärderas och också kopplas till elevers lärande. Uppgiften förbereds i den högskoleförlagda undervisningen genom föreläsningar och workshops då studenterna dels skriver egna narrativa texter, dels diskuterar hur undervisning om skrivande kan planeras.

I examinationen tematiskt arbete planerar studenterna gruppvis för ett ämnesöverskridande arbetssätt som inkluderar både svenska och matematik. Här ges även möjlighet att anknyta till olika perspektiv vilket bidrar till bredd och sammanhang för de tänkta eleverna. Utgångspunkten i den didaktiska tematiska planeringen är en inkluderande undervisning där elevernas erfarenheter tas tillvara för att skapa engagemang och olika uttrycksformer. Ett par av lärandemålen, som gäller denna examination, lyder på följande sätt:

- beskriva olika möjligheter att tillvarata elevers erfarenhet i undervisningen samt exemplifiera hur digitala redskap, estetiska uttrycksformer och ämnesöverskridande arbetssätt kan användas för att stimulera och utveckla elevers läs- och skrivutveckling
- problematisera dagens mångkulturella skola utifrån perspektiven kön, genus, klass och etnicitet samt synliggöra möjligheter att möta elever inom ramarna för en inkluderande undervisning (C46S20)

Kraven på studentens didaktiska medvetenhet och självständighet ökar i termin sex. Så här formuleras ett lärandemål i svenska, vilket strävar mot aktuellt examensmål:

- med stöd i aktuell svenskdidaktisk forskning samt utifrån relevanta styrdokument för ämnet svenska uppvisa didaktisk medvetenhet i att självständigt formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i svenska med fokus på måluppfyllelse (C46S60)

I svenska examineras det ovanstående lärandemålet bl.a. genom att studenten ska planera och genomföra undervisning om lässtrategier.

I termin två i ämnet matematik är det aktuella examensmålet uppdelat på två lärandemål: ”med utgångspunkt i ett inkluderande synsätt och med stöd i styrdokument, formulera mål och planera lektioner” och ”utvärdera genomförda lektioner för att utveckla sin egen undervisning” (C46M20). Här är kravet på anpassning till eleven nedtonat och studentens lärarroll i fokus. Studenten får i samråd med sin VFU-lärare skriva didaktiska planeringar till lektioner som genomförs under VFU och därefter utvärdera lektionerna. Dokumentationen kring detta ingår i examinationen Videopaper, ett dokument som består av korta filmade sekvenser av studentens undervisning med tillhörande skriftliga reflektioner kring klippen. Exempel på betygskriterium för examinationen Videopaper är: ”Studenten uppvisar förmåga att reflektera kring och diskutera det egna yrkesutövandet.” (C46M20). Första kursmålet examineras dessutom gruppvis genom den muntliga och skriftliga redovisningen Tematiskt arbete, som genomförs före VFU, delvis som en förberedelse inför ovan nämnda enskilda VFU-uppgift.

Motsvarande lärandemål i termin fem lägger dessutom vikt vid formuleringen ”alla elever”: ”i samråd med VFU-lärare och med stöd i matematikdidaktisk forskning samt utifrån relevanta styrdokument för ämnet matematik, uppvisa didaktisk medvetenhet i att formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i matematik med fokus på måluppfyllelse för alla elever i åk 4-6.”(C46M50). Även detta mål bedöms med hjälp av studentens skriftliga planering och utvärdering av sin undervisning under VFU-perioden. Dessutom gör en lärare från lärosätet ett VFU-besök för att bedöma genomförandet.

I kursen om utvärdering och bedömning i svenska, engelska och matematik, sist i utbildningen, skärps kraven ytterligare på såväl studenternas didaktiska medvetenhet som deras självständighet, vilket framkommer i följande lärandemål:

- utifrån observationer och bedömningar av elevers utveckling och lärande, med stöd i ämnesdidaktisk forskning och utifrån relevanta styrdokument, uppvisa didaktisk medvetenhet om och självständigt formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning med fokus på ämnesövergripande undervisning (C46U80)

Det ovanstående lärandemålet examineras i samband med ett efterföljande VFU-seminarium. Eftersom det är den sista VFU-perioden under utbildningen kan höga krav ställas på självständighet, vilket också kommuniceras till VFU-lärarna. Studenterna förväntas delta i olika former av bedömning. De brukar t.ex. få möjlighet att få ta del av genomförandet av de nationella proven. I anslutning till VFU-perioden har studenterna en skriftlig inlämningsuppgift där de ska identifiera och värdera olika bedömningsverktyg i verksamheten. Denna uppgift ventileras på ett VFU-seminarium, vilket äger rum före inlämningen av uppgiften. Under detta seminarium diskuteras även övriga delar av lärandemålet.

Att ta del av utvärderings- och bedömningssituationer i flera ämnen under VFU-perioden har dock varit svårt att genomföra för studenterna. Därför kommer framöver den ämnesövergripande/tematiska undervisningen att placeras i termin två så att ett större utrymme för ytterligare fördjupning gällande bedömning skapas i slutet av utbildningen.

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningsätt

Mål

6. visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhällseliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling

Studentens förmåga att göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga aspekter byggs upp och stöds genom kunskaper och färdigheter under utbildningen vilket har redovisats i mål två och tre. Svårigheten för studenterna ligger främst i att bedöma vad som för sammanhanget är relevant och hur praktik kan teoretiseras. I början av utbildningen görs bedömningar i samband med enskilda uppgifter, exempelvis som tidigare nämnts i termin ett då studenten ska motivera val av en sökt artikel. I termin fyra väljs vetenskapliga artiklar ”med relevans för det valda området” vilket innebär att irrelevant artikel ger, utifrån kriterieanvändning, ett underkänt betyg. Denna förmåga examineras som tidigare nämnts slutligen i examensarbete I och II.

Genom didaktiska planeringar visar studenten att relevanta vetenskapliga bedömningar görs och påverkar den egna praktiken under VFU. Studenten ska med stigande tydlighet motivera och förankra upplägg av lärsituation till litteratur och forskning.

Att göra bedömningar utifrån samhällseliga och etiska aspekter är sammanflätat med mänskliga rättigheter, barnkonventionen och de tre delarna av hållbar utveckling (fortsättningsvis HU). Lärarutbildningarna på Högskolan i Borås har två lokala mål med lydelsen:

- visa förmåga att med utgångspunkt i ett inkluderande synsätt på den pedagogiska verksamheten, arbeta så att alla barn ges möjlighet till full delaktighet och gemensamt ansvarstagande
- kunna redogöra för och problematisera betydelsen av ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter på hållbar utveckling och relatera dessa kunskaper till den kommande yrkesrollen (Utbildningsplan)

I första terminen ska studenterna ”redogöra för och ta ställning till förskolans/grundskolans värdegrund, grundläggande demokratiska värderingar samt mänskliga rättigheter” samt ”beskriva och dra slutsatser utifrån kurslitteratur om hur klass, genus och etnicitet påverkar barn/elevs villkor och identiteter i förskola/grundskola” (CUVK10). Dessa mål examineras genom att studenterna skriver en essä om ett barns utveckling och lärande från födseln och genom skolåren. Essän ska innefatta exempelvis utvecklingsteorier, inkluderingsperspektiv, värdegrund och demokratiska värderingar. Dessa ämnen behandlas i kursen under föreläsningar och i seminarier. Ett av betygskriterierna för examinationen är att göra en grundläggande analys med utgångspunkt i begreppen demokrati, värdegrund, mänskliga rättigheter, klass, genus och etnicitet och hur de samspelar med barnets utveckling, lärande och identitetsskapande.

I matematikkursen i termin 2 ska studenterna ”redogöra för hur bedömning kan främja elevs matematikutveckling” (C46M20). Detta mål examineras genom att studenterna konstruerar ett taluppfattningstest, genomför det i en klass och därefter intervjuar elever om hur de tänkte under testet. Med resultatet från testet i kombination med intervju svaren som grund görs en analys av elevernas visade kunskaper. Analysen görs utifrån läroplan och inkluderingsperspektiv. En liknande uppgift finns i svenska i termin 2 gällande elevs läs- och skrivutveckling. I lärandemålet uttrycks att analys och utvärdering ska ske utifrån ”forskningsbaserade bedömningsverktyg”(C46S20).

Kursen Hållbar utveckling och intersektionalitet, 15 hp är certifierad som HU-kurs vilket innebär att kursens fokus, jämlikhet och jämställdhet, diskuteras ur ett hållbarhetsperspektiv, vilket visas genom lärandemålet ”exemplifiera och problematisera olika aspekter av jämlikhet och jämställdhet utifrån ekologiska, ekonomiska och sociala dimensioner av hållbar utveckling” (CUVK40). För HU-certifierade kurser är det även ett krav att de tre dimensionerna av HU, ekologisk, social och ekonomisk, diskuteras ur ett kritiskt perspektiv. När klass diskuteras kopplas detta till barns och elevers ekonomiska situation. Även om det sociala är i fokus visar lärare i föreläsningar och studenter vid examinationer hur det sociala påverkas av ekonomiska villkor. Samma grundtanke finns i diskussionen om hur den ekonomiska situationen påverkar den ekologiska. Genom workshoppar, seminarier och en gestaltande examination examineras HU ur olika perspektiv. En examination (seminarium) är direkt kopplad till frågor kring målen i Agenda 2030. Här diskuteras exempelvis fattigdom och hur ekonomiska villkor påverkar människors livssituation och vilka förändringar som kan göras för att lyfta människor ur extrem fattigdom (mänskliga rättigheter) samtidigt som livsvillkoren i fattigare länder (ekonomiska dimensionen) påverkar miljön mindre negativt (ekologiska dimensionen). I VFU-uppgiften ingår sedan att studenterna ska, med inspiration från vad de lärt sig i examinationerna, genomföra ett projekt i barngrupp kring en eller flera dimensioner av hållbar utveckling där kriterier för godkänt bl.a. är att ”självständigt formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i skolan/fritidshem så att ett inkluderande förhållningssätt och en yrkesetisk medvetenhet genomsyrar verksamheten” (CUVK40). Ovan nämnda lärandemål examineras även genom en gestaltning av centrala teman kopplade till samhällliga och etiska aspekter. I efterföljande seminarium visas beredskap för samhällliga och etiska dilemman i pedagogisk verksamhet. Lärandemålet ”analysera och kritiskt granska grundlärares samhällsuppdrag” (CUVK40) examineras genom en skriftlig reflektion kring grundlärares samhällsuppdrag i samband med VFU-perioden. Muntlig och skriftlig redovisning följer. Studenternas diskussion handlar inte sällan om hur viktigt det är för samhället att deras kommande elever får undervisning om HU. Detta innebär till viss del att den kritiska analysen av samhällsuppdraget uteblir på grund av att ett för stort fokus läggs på den positiva inverkan undervisning om hållbar utveckling kan ha. Förslag på åtgärder är att examinationsuppgiften skrivs om, så att även diskussion om klass och skolsegregation krävs, för att förstärka fokus på lärarens samhällsuppdrag.

I termin 4 i kursen Specialpedagogiska perspektiv, finns lärandemålen

- Identifiera och analysera behov på individ-, grupp- och organisationsnivå till förmån för en inkluderande verksamhet
- Beskriva och motivera anpassningar som gynnar barn/elever i behov av särskilt stöd och bidrar till en hållbar utveckling
- Redogöra för hur specialpedagogiska kunskaper och pedagogers förhållningssätt kan bidra till en hållbar utveckling genom ett inkluderande arbetssätt (CUVK44).

Barnkonventionen och konventionen om rättigheter för människor med funktionsnedsättning lyfts fram och behandlas, liksom Salamancadeklarationen. Målen examineras genom en gruppexamination där studenterna utifrån en egen fallbeskrivning (med inspiration från fältdagar med observationer och intervjuer) analyserar och identifierar elevers utvecklingsbehov samt vilka insatser som kan behövas för att skapa en fungerande och inkluderande undervisning. Ett betygskriterium lyder: ”Ni beskriver och motiverar ett flertal realistiska, tydliga och konkreta insatser/anpassningar som är *direkt kopplade till de behov ni tidigare har identifierat* och förklarar hur, när och var dessa ska implementeras i verksamheten.” (CUVK44).

I en annan kurs om bland annat konflikthantering finns lärandemålen

- Beskriva och förklara begreppen diskriminering, trakasserier och kränkande behandling såsom mobbing, samt redogöra för och värdera olika metoder för att motverka dessa fenomen

- Redogöra för, jämföra och tillämpa teorier om konflikthantering på individ-, grupp- och organisationsnivå med fokus på skolan som verksamhet (CUVK48)

I kursen får studenten flera föreläsningar om konfliktteorier, konflikthanteringsmetoder, kränkande behandling, trakasserier och diskriminering samt att arbeta med likabehandling. Under seminarier och studiegruppsarbeten bearbetas sedan innehållet. På ett seminarium där en likabehandlingsplan granskas skall varje studiegrupp kritiskt granska och analysera en likabehandlingsplan/årlig plan.

Kurserna i utbildningsvetenskaplig kärna i termin 4 ger en god förståelse för examensmålet utifrån olika perspektiv på hållbar utveckling. Det finns en samhörighet mellan kurserna samt diskussioner och samverkan mellan lärarna. Studenter upplever det positivt att de tangerar varandra innehållsmässigt. Två av kurserna har diplomerats för hållbar utveckling utifrån lärosätets kriterier.

I matematikkursen i termin 5 finns målet att "relatera kunskaper i matematik till samhällsutveckling och hållbar utveckling" (C46M50). Det examineras genom att studenterna planerar en utomhusaktivitet som alla elever kan delta i. Här återfinns inkluderingsperspektiv och sociala aspekter av hållbar utveckling men även miljöaspekter såsom allemansrätten.

I kursen Vetenskapliga perspektiv ska studenterna enligt lärandemål "Reflektera över samt jämföra forskningsprocessen och den egna yrkesrollsutvecklingen ur ett etiskt perspektiv (124671). Detta mål examineras genom att studenterna med exempel från sin VFU får reflektera över olika yrkesetiska förhållningssätt och jämföra det etiska ansvaret i yrkesrollen med ett forskningsetiskt ansvar. Ett av kriterierna lyder:

Reflektera över innebörder av ett etiskt ansvar inom forskning och yrkesroll. Identifiera några likheter och skillnader. Exemplifiera med hjälp av erfarenheter från VFU-perioden. (124671)

I kursen Utvärdering och bedömning i svenska, engelska och matematik finns målet att "kartlägga nyanlända och nyinflyttade andraspråkselevs kunskaper för att kunna göra en pedagogisk planering" (C46U80). Målet examineras genom att studenterna skriver och i seminarieform redovisar en pedagogisk planering i svenska utifrån en kartläggning genomförd på en nyanländ elev. Ytterligare ett mål är att "identifiera, analysera samt värdera i verksamheten rådande bedömningsverktyg i ämnena svenska, engelska samt matematik med stöd i styrdokument och aktuell forskning" (C46E80). Detta mål examineras i en individuell skriftlig uppgift i anslutning till VFU-perioden samt genom VFU-uppföljningen. Uppgiften har förberetts genom workshoppar om bedömning i de olika ämnena.

Aktuellt examensmål belyses vid flera tillfällen under utbildningen och utifrån de lokala målen finns det en genomgående intention i kursmål, innehåll och examinationer kring de perspektiv som uttrycks i examensmålet. Det kan dock vara en utmaning att lyckas få studenterna uppmärksamma på kopplingen mellan vetenskap och profession, i detta fall att lyckas få studenterna att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter. Vissa studenter lyckas utan problem under sin utbildning se och göra den kopplingen medan för vissa tar det lite längre tid.

Jämställdhet

visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten

Ett jämställdhetsperspektiv är också något som återkommande behandlas under programmet. I utbildningsvetenskaplig kärna i termin 1 presenteras och problematiseras de avsnitt i läroplanen som handlar om jämställdhet och vilken värdegrund som gäller kring kön i grundskolan. Kön diskuteras främst

utifrån identitet, välmående och skolresultat och examineras genom essäuppgiften Barns/elevs utveckling och lärande. Examinationen utgår från följande lärandemål:

- redogöra för och ta ställning till förskolans/grundskolans värdegrund, grundläggande demokratiska värderingar samt mänskliga rättigheter (CUVK10)

I utbildningsvetenskaplig kärna i termin 4 problematiseras jämställdhetsperspektivet ytterligare med utgångspunkt i följande lärandemål:

- redogöra för olika sexuella identiteter, och hur man i undervisningen kan inkludera en mångfald av, och sprida kunskap om dessa identiteter
- reflektera kring frågor som rör identitet, hälsa, språksociologiska fenomen, digitala klyftor och skolresultat med utgångspunkt i teorier om klass, kön och etnicitet för att skapa en hållbar jämlikhet och jämställdhet (CUVK40)

Examinationen av de ovanstående lärandemålen fokuserar på att studenterna ska visa att de kan diskutera grundskoleverksamhet utifrån ett intersektionellt perspektiv, där begreppet kön ingår som en kategori. Studenterna ska i mindre grupper diskutera och exemplifiera intersektionalitet. Denna diskussion redovisas både skriftligt och muntligt. Olika undervisningsmoment, t.ex. föreläsningar om olika köns-tillhörigheter och sexuella identiteter föregår examinationsuppgiften om intersektionalitet. Efter examinationen ska studenterna söka fram vetenskapliga artiklar om kön och grundskoleverksamhet, vilka de sedan ska sammanfatta och redovisa för varandra. Viktiga frågor i denna redovisning är vilka lärodomar som man kan ta med sig till sin kommande profession utifrån den valda artikelns huvudresultat. På detta sätt tränas studenterna i att läsa och koppla forskning till den kommande yrkesverksamheten, samtidigt som de övar på att presentera och diskutera forskning ur ett könsperspektiv för att främja jämställdhet.

Relationen mellan kurserna i utbildningsvetenskaplig kärna i termin ett och fyra gällande examensmålet innebär att visst fokus ligger på hur identitet och välmående utifrån kön beaktas och kommuniceras i verksamhet i termin 1, varefter tydligare fokus på kön och skolresultat återfinns i termin 4. I båda terminernas kurser presenteras olika teoretiska begrepp som används för att granska skolverksamhet utifrån ett könsperspektiv. Begreppen exemplifieras genom forskning gjord på förskolor och skolor och på detta sätt varvas och sammanflätas teori och praktik utifrån ett könsperspektiv. Kurslitteraturen om kön utgår även ifrån denna sammanflätning då studenterna ska läsa texter som ger olika förslag på hur man kan granska grundskoleverksamhet ur ett jämställdhetsperspektiv och läsa texter om hur man resonerar teoretiskt om kön. Detta förbereder studenten att anlägga ett kritiskt perspektiv i granskningen av skolverksamhet.

Även i andra kurser i utbildningen tar upp frågeställningar som utgår från ett jämställdhetsperspektiv, t.ex. i kursen Religion under SO-terminen (termin 3), där frågan bearbetas men inte uttrycks i lärandemål. Däremot är jämställdhetsperspektivet integrerat i värdegrundsresonemang. Samlevnadsundervisning ingår som ett gemensamt examinerande moment i tillvalen i samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga ämnen.

Examensmålet som berör jämställdhet bearbetas och examineras i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv i utbildningen. Kurslag tar även hänsyn till kön i samband med indelning av studiegrupper och kanonkritiska diskussioner, t.ex. med utgångspunkt i den barnlitterära traditionen, kan utgå från ett könsperspektiv. Vi är dock medvetna om att ett utvecklingsarbete behövs, såväl på kurs- program- som ledningsnivå för att ytterligare belysa frågan om hur jämställdhetsperspektivet bättre kan integreras i programmet. Ett annat utvecklingsområde är att också öka andelen manliga studenter i utbildningen.

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter. Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Vid Högskolan i Borås finns Riktlinjer för löpande utvärdering av kurser och utbildningsprogram (Dnr 589-17), vilka säkrar att kurs- och programutvärderingar följer upp relevanta aspekter och utförs kontinuerligt.

Vid lärarutbildningarna finns en nyligen utvecklad rutin för kursvärdering (Dnr 140-18), vilken konkretiserar högskolans riktlinjer. Rutinen ger stöd till kursansvariga, och övriga som deltar i processen, genom att beskriva vad som skall utföras och hur. Här finns också en tidtabell för kursvärderingen, arbetsuppgifter för olika roller, samt en beskrivning av vad som ska ingå i den kursrapport som den kursansvariga skriver fram. Studenternas synpunkter, tillsammans med lärlagets erfarenheter av kursen, utgör de huvudsakliga underlagen för analys och framtagande av förslag på utveckling av kursens mål, innehåll, genomförande, litteratur m.m. Även tillgängliggörande av kursrapport och hur resultatet av kursvärderingen ska kommuniceras till studenter regleras i rutinen. I samband med detta finns även en kontrollfunktion så kursansvariga som behöver en påminnelse om att skicka in kursvärdering får detta. Rutinen, med bilagda frågor, innebär en utveckling av tydlighet på två områden; vilket stöd, t.ex. genom lärare, kurslitteratur, arbetsformer, studenten fått i sitt lärande genom kursen och vad studenten utvecklat genom kursen, t.ex. kritiskt tänkande och vetenskapligt förhållningssätt.

Kursrapporterna används i arbetet med att revidera kursplaner och utgör också underlag till programutvärderingar och utvecklingsarbete på programnivå. I akademiens rutin för beredning av kursplaner, ingår ett beredningsunderlag, där bakgrund till revidering ska beskrivas och motiveras, exempelvis genom att beskriva hur revideringen beaktat kursrapporten från föregående kursvärdering.

Till stöd för arbetet med att vidareutveckla kurser och för att skapa en översikt över progressionen i programmet har en programmatris tagits fram under det senaste läsåret. I programmatrisen är det möjligt att se i vilka kurser olika examensmål examineras och hur lärandemålen formuleras. Administrativt stöd finns för att säkerställa att materialet inte är personbundet. Kurslagen har identifierat vilka kopplingar det finns mellan lärandemål och examensmål. Genom programmatrisen har möjligheter skapats för att vidareutveckla det systematiska kvalitetsarbetet. Alla komponenter finns dock ännu inte på plats. Rutin för programutvärdering finns ännu inte beslutad, eftersom högskolan nyligen har antagit nya riktlinjer. Programutvärderingar har tidigare genomförts i samband med ventileringen av sista examensarbetet på utbildningen. Svarsfrekvensen har dock varit låg.

Förbättrings- och utvecklingsförslag diskuteras i huvudsak i kurslagen medan de övergripande programfrågorna ventileras i programutvecklingsgruppen för lärare som arbetar i 4-6- programmet samt på andra möten på sektionen. I programutvecklingsgruppen finns representanter för olika terminer och ämnen för att kunna ha ett helhetsperspektiv på utbildningen. Även lärarutbildningarnas programråd, vilket inrättades 2017, utgör en viktig instans för en dialog om utvecklingsbehov och pågående utvecklingsarbeten i utbildningsprogram, vilket tidigare framkommit i samband med samverkan.

Samtliga lärarutbildningar ingick i högskolans granskning 2016, som ett pilotprojekt i högskolans kvalitetssäkringssystem för utbildning. Den genomförda granskningen visade bl.a. att det är svårt att garantera måluppfyllelse i relation till examensmålen och att kvaliteten i studenternas examensarbeten bör stärkas. Som ett resultat av pilotutvärderingen upprättades en åtgärdsplan. Åtgärdsplanens innehåll diskuterades i högskolans Forsknings- och utbildningsnämnd, som även var uppdragsgivare till pilotutvärderingen. Den ovan nämnda programmatrisen är en åtgärd som genomförts för att det ska bli lättare att garantera måluppfyllelse i förhållande till examensmålen. Tidigare i framställningen har vi

tagit upp utvecklingsarbetet angående examensarbete 1 och 2, vilket är en åtgärd för att förbättra kvaliteten i studenternas examensarbeten.

Vid Högskolan i Borås finns även systematik på lärosätetsnivå för lokala utbildningsutvärderingar (period 2017-2022) för de utbildningar som inte utvärderas av UKÄ inom perioden. Utöver innehålls- och kvalitetsuppföljning görs även uppföljning av genomströmning tre gånger per år, dels genom två prognoser, i april respektive oktober, och dels genom utfall.

Studentperspektiv

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande

”Studentens lärande i centrum” är ett av de mål som Högskolan i Borås satt upp och lärarutbildningarna aktivt arbetar för att realisera. Studenterna ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla kurser och utbildning.

Studenter har möjlighet att engagera sig i programråd, utbildningsutskott och andra övergripande organ där studentkåren har formell representation.

Huvuddelen av utvecklingsarbetet ligger dock på kursnivå där alla studenter har möjlighet att ta en aktiv roll genom kursvärderingar som genomförs i slutet av samtliga kurser. I kurser om mer än 14 hp ska även en mittkursvärdering genomföras. Studenternas kursvärderingar sammanvägs med kurslagets värdering och utmynnar i kursrapporten som tillgängliggörs för studenter. Många kursansvariga upplever en svårighet i att få studenter att fylla i denna kursvärdering. Studenterna upplever att de utvärderar för kommande studenter. Mittkursvärderingar, muntliga kursvärderingar och direkta frågor om undervisnings- eller examinationsmoment anses ofta vara mer givande när det gäller konstruktiv kritik från studenterna. Den öppna kommunikationen mellan studentgrupp och kursansvarig för att fånga upp utvecklingsmöjligheter och göra möjliga justeringar under pågående kurs är av stor vikt. I grunden finns en god och nära kontakt med studenter, utvecklingsbenägenhet och lyhördhet för studenternas åsikter. Muntlig kommunikation är dock inte anonym, vilket kursvärderingen är.

Ytterligare en utmaning i samband med kursrapporterna är att få studenter att läsa föregående års rapport. Detta brukar enklast lösas med att studenter får den i pappersform i samband med kursplaneringen som alla kurser, utom termin 1, ska ha inplanerade i god tid före aktuell kursstart. Vid kursplaneringen har studenterna möjlighet att påverka studiegrupper, schemaläggning och till viss del arbetsformer i kursens planeringsskede. Lärarresurs och kursplan är ej möjliga att påverka. Kursplaneringar vid senare terminer brukar vara mer givande, då studenterna har mer erfarenhet av att läsa vid programmet och tydligare kan återge vad de anser ha varit givande upplägg och vad de anser har fungerat sämre för deras eget lärande. Det är dock väldigt blandat i hur välbesökta dessa kursplaneringar är.

Fortsatt och kontinuerligt arbete behövs för att ge studenterna en än aktivare roll i utvecklingsarbetet. Ökad förståelse redan tidigt i utbildningen kring sambanden mellan examensmål, lärandemål och läraaktiviteter i kurser är ett försök att skapa förståelse för att påverkansmöjligheten kring arbetsformer

Arbetsliv och samverkan

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället

Högskolan i Borås har som tidigare nämnts en tydlig professionsanknytning, med *Vetenskap för profession* som motto, vilket vi anser stämmer väl överens med hur det ser ut på högskolans samtliga lärarutbildningar. Högskolan samverkar på en rad områden med det omgivande samhället och för lärar-

utbildningarnas professionsanknytning är den samverkan som sker med kringliggande kommuner och fristående enheter kring studenternas VFU en viktig del. Under VFU ges studenterna goda förutsättningar att reflektera över såväl teori som praktik vilket är en avgörande förmåga inför det kommande yrkeslivet och de förändringar som de ställs inför i framtiden. Genom att få goda möjligheter till teoretisk förankring inne på högskolan, vilket vi beskrivit under föregående rubriker och examensmål, skapas en stabil grund för fortsatt lärande och utveckling av didaktiska förmågor.

Som tidigare nämnts har Sektionen för lärarutbildning en VFU-organisation som samverkar med samordnare i omgivande kommuner och fristående enheter för att göra så relevanta placeringar som möjligt i relation till studenternas aktuella kursinnehåll. Vår strävan är att tillsammans med våra samarbetspartners kunna möta behovet av kompetenta VFU-lärare (handledare) för att tillräckligt kunna stödja studenterna i deras utveckling mot yrkesverksamma lärare. Vi ser att detta samarbete fungerar väl och att de allra flesta studenter får placeringar där de får tillräcklig stöttning för fortsatt utveckling. I de fall det inte fungerar finns olika typer av åtgärder beroende på vad problemet är. Högskolan erbjuder inom detta områdeHandledningsutbildning om 7,5 hp samt bjuder in alla VFU-lärare till s.k. VFU-dagar då högskolan såväl ger kunskap som tar emot kunskap om och ger förutsättningar för dialog kring kommande VFU-perioder samt aktuellt kursinnehåll.

Det finns dock tillfällen där VFU-lärarna inte får den tid för handledning och kompetensutveckling som krävs för att genomföra uppdraget fullt ut, vilket vi ser som ett utvecklingsområde. För att stärka VFU-lärarnas kompetens krävs att samtliga huvudmän avsätter tillräckligt med tid och medel för att stärka VFU-lärarna i sin roll. Inom detta område för högskolan en ständig dialog med de skolhuvudmän som högskolan samarbetar med. Det finns dock just nu en problematik kring en ganska hög omsättning av lärare, vilket försvårar arbetet att kunna placera alla studenter med en VFU-lärare med rätt behörighet och helst med handledningsutbildning. Som ett led i att förstärka VFU-lärarna ytterligare har sektionen för lärarutbildningen under vt-18 inlett ett närmare samarbete med Borås stad med mål att stärka samarbetet för att än bättre kunna möta studenternas behov. Resultatet av detta samarbete bör kunna användas även av högskolans övriga samarbetspartners.

Ett annat område som stärker studenternas beredskap inför det kommande yrkeslivet och de förändringar de kommer att ställas inför är den tidigare nämnda mentorsverksamhet som bedrivs på Sektionen för lärarutbildningen. Det innebär en form av kollegialt lärande, där teoretiska resonemang förenas med samtal om praktiskt handlande där studenterna ges möjlighet att utveckla lärandet och stärka yrkesidentiteten genom att i studiegrupper träffa en verksam lärare som samtalsledare. Vid dessa träffar diskuteras studenternas frågor kring yrkesprofessionen och tack vare närvaron av en yrkesverksam lärare blir kopplingen till fältet omedelbar.

Samverkan sker också med Navet, Sjuhäradsbygdens Science Centre, där avtal ger studenter möjlighet att besöka Navet en gång per termin genom kursbesök. Samverkan med muséer, bibliotek och skolor inom ramen för kurser kan även nämnas. Här kännetecknas samverkan av att den oftast är personbunden vilket även gäller när och vilka yrkesverksamma lärare som anlitas i undervisningen. En styrka är att studenterna upplever lärare från verksamheten som relevanta. Svagheter är att momenten är personbundna och beroende av kursansvarigas kontaktnät. Här finns en utvecklingspunkt då personbundna inslag lätt försvinner vid exempelvis pensionsavgångar. Utveckling pågår, i samband med tjänstefördelning i kurser, genom att dokumentera gästlärarens inslag synligt för hela kurslaget.

Studenterna har möjlighet att göra del av sin utbildning i termin 4 utomlands. Samarbetspartners finns i Portugal, Spanien, Storbritannien, Danmark, Brasilien, Kina och Norge. Även i termin 8 i samband med den empiriska studien finns möjlighet till Minor Field Studies utomlands. Möjlighet att ta emot inresande studenter finns via kursen Engelska med didaktisk inriktning (C46E50). Här är utmaningen att öka rörligheten vilket en ny organisation kring in- och utresande studenter arbetar för.

Övriga samverkansformer med det omgivande samhället sker via t.ex. olika studiebesök som görs inom ramen för olika kurser och program. Sammantaget anser vi att genom den undervisning och utbildning som sker på högskolan tillsammans med en väl utvecklad samverkan med kringliggande kommuner, fristående enheter och det övriga omgivande samhället skapas goda förutsättningar för studenternas beredskap att möta förändringar i arbetslivet.